

باورهای غلط و حقایق واکسن کووید-19

مهم است که همه اطلاعات پزشکی دقیقی داشته باشند تا بتوانند بهترین تصمیم را برای خود و خانواده خود در مورد واکسیناسیون کووید-19 بگیرند. تشخیص اینکه چه اطلاعاتی درست و چه اطلاعاتی نادرست است، همیشه آسان نیست. اطلاعات دقیق واکسن بسیار مهم است و می تواند به توقف افسانه ها و شایعات کمک کند.

اگر در فکر دریافت واکسن کووید-19 هستید یا به دوستی که مطمئن نیست کمک می کنید، برای اطلاعات دقیق واکسن از این [منابع قابل اعتماد](#) دیدن کنید و حقایق زیر را ببینید:

باور غلط #1: واکسن ها بسیار سریع توسعه پیدا کردند و آنها از ایمنی شان آگاهی ندارند.

حقایق: این واکسن ها می توانند سریعاً ساخته شوند و همچنان به دلایل متعددی ایمن باشند.

- دانشمندان شروع خوبی داشتند زیرا قبلاً سایر کروناویروس ها مانند سارس (SARS) و مرس (MERS) را مطالعه کرده بودند. آنها همچنین mRNA، واکسن های ناقل ویروسی و واکسن های پروتئین تحت واحد را مطالعه کرده بودند. این ها انواع واکسن های کووید-19 هستند که در ایالات متحده استفاده می شوند.
  - دولت برای توسعه واکسن، پول و منابع فراوانی را تأمین کرد. این کار همکاری دانشمندان را ساده تر کرد.
  - محققان از شبکه های موجود برای انجام کارآزمایی های واکسن کووید-19 استفاده کردند. کارآزمایی ها توانستند به سرعت آغاز شوند زیرا مردم مشتاق شرکت در آنها بودند.
  - بررسی و مجوزدهی واکسن های کووید-19 در اولویت سازمان غذا و دارو (FDA) و مرکز کنترل و پیشگیری از بیماری ها (CDC) قرار گرفت.
  - برخی از مراحل توسعه و تولید واکسن ها بجای آنکه یکی پس از دیگری انجام شوند، همزمان انجام شدند. به عنوان مثال، تولید در حالی آغاز شد که کارآزمایی های بالینی هنوز در حال انجام بودند. آنچه مهم است این است که هر مرحله ای که باید دنبال می شد تا واکسنی جدید تهیه شود و از ایمنی آن اطمینان حاصل گردد، انجام شد.
- تا به امروز، بیش از 619 میلیون دوز واکسن کووید-19 در ایالات متحده تزریق شده است. اگرچه ممکن است عوارض جانبی جدی رخ دهد، اما بسیار نادر هستند. مزایای بروز نگاه داشتن واکسن های کووید-19 بیشتر از خطرات آن است.

باور غلط #2: ما به اندازه کافی در مورد آثار دراز مدت اطلاع نداریم.

حقایق: درک علمی نحوه عملکرد واکسن ها به ما می گوید که بسیار بعید است واکسن های کووید-19 موجب بروز عوارض جانبی دراز مدت باشند.

بر اساس آنچه از سایر واکسن ها می دانیم، عوارض جانبی دراز مدت در عرض شش هفته پس از واکسینه شدن رخ می دهد. به همین دلیل، سازمان غذا و دارو (FDA) شرکت های سازنده واکسن کووید-19 را ملزم کرد که شرکت کنندگان در آزمایش را حداقل به مدت هشت هفته دنبال کنند. علاوه بر این، CDC به نظارت دقیق واکسن های کووید-19 پس از تأیید یا تصویب شدن و استفاده در افراد بیشتر و بیشتر ادامه می دهد. به خوبی بیش از یک سال از زمانی که واکسن های کووید-19 تأیید شدند می گذرد (و بیش از دو سال از شروع آزمایش های واکسن می گذرد). میلیاردها نفر واکسن های کووید-19 دریافت کرده اند و هیچ اثر دراز مدت غیرمنتظره ای مشاهده نشده است.

باورهای غلط و حقایق واکسن کووید-19

در مقابل، ما می دانیم که ویروسی که باعث کووید-19 می شود می تواند چندین اثر دراز مدت در بزرگسالان و کودکان ایجاد کند. به عنوان مثال، برخی از افراد تا ماهها پس از عفونت اولیه کووید-19 خود، که اغلب به عنوان **کووید طولانی** به آن اشاره می شود، همچنان علائمی مانند احساس خستگی شدید، مشکل خواب، سردرد و تنگی نفس دارند. علاوه بر این، یک عارضه شدید به نام **سندرم التهابی چند سیستمی (MIS-C)** می تواند بر روی کودکان و بزرگسالان (MIS-A) اثر بگذارد. MIS یک عارضه نادر اما جدی مرتبط با کووید-19 است که در آن قسمت های مختلف بدن از جمله قلب، ریه ها، کلیه ها، مغز، پوست، چشم ها یا اندام های گوارشی ملتهب می شوند. بسیاری از بیماران نیاز به بستری شدن در بیمارستان دارند و به طرز غم انگیزی، برخی جان خود را از دست می دهند. واکسیناسیون کووید-19 در برابر این اثرات "دراز مدت" ویروس، حفاظت ارائه می دهد.

شما می توانید با دیدار از صفحه تارنمای CDC با عنوان **ایمنی واکسن های کووید-19** بیشتر بیاموزید.

باور غلط #3: واکسن ها حامل ویروس عامل کووید-19 هستند و می توانند شما را بیمار کنند.

حقایق: هیچ یک از واکسن ها به هیچ نحو حاوی ویروس عامل کووید-19 نیستند. واکسن ها نمی توانند سبب ابتلای شما به کووید-19 شوند.

اگر بلافاصله پس از دریافت واکسن به کووید-19 مبتلا شوید، به این دلیل است که حدوداً در همان زمان انجام واکسیناسیون، از طریق فرد مبتلا به کووید-19 آلوده شده اید. پس از ابتلا، بروز علائم ممکن است تا 104 روز طول بکشد. بنابراین، اگر بلافاصله قبل از واکسیناسیون مبتلا شوید، ممکن است تا پس از دریافت واکسن، بیمار نشوید.

بعضی افراد یک یا دو روز پس از دریافت واکسن تب کرده یا احساس خستگی می کنند. این ها عوارض جانبی طبیعی واکسن هستند، زیرا بدن در حال ایجاد مصونیت است، نه ایجاد بیماری ناشی از ویروس. این عوارض مدت زیادی دوام نمی آورند ظرف چند روز ناپدید می شوند.

باور غلط #4: دریافت واکسن کووید-19 باعث می شود فرد ویروس کووید-19 را منتشر کرده و کسانی که در نزدیکی او هستند مبتلا شوند.

حقایق: هیچ یک از چهار واکسن مجاز در ایالات متحده به هیچ نحو حاوی ویروس کووید-19 نیستند. دریافت واکسن نمی تواند باعث شود ویروس را از بدن خود خارج کنید.

به هیچ طریقی ممکن نیست واکسن های کووید-19 بتوانند فردی را به ویروس عامل کووید-19 آلوده کنند یا آنان را به بیماری واگیردار مبتلا گردانند. انتشار واکسن تنها زمانی می تواند رخ دهد که واکسن حاوی نسخه تضعیف شده ویروس باشد. هیچ یک از چهار واکسن مجاز در ایالات متحده به هیچ نحو حاوی ویروس کووید-19 نیستند. در آنها هیچ ویروسی برای انتشار وجود ندارد.

باور غلط #5: این واکسن ها برای مبارزه با ویروس از مواد ژنتیکی استفاده می کنند. یعنی می توانند روی ژن های ما اثر بگذارند.

حقایق: واکسن Novavax حاوی پروتئین میخی (اسپایک) کووید-19 است. حاوی هیچ گونه ماده ژنتیکی یا ویروس کووید-19 نیست. واکسن های Moderna، Pfizer و J&J از مواد ژنتیکی استفاده می کنند که به بدن شما نحوه مبارزه با ویروس را آموزش می دهد. اما ماده ژنتیکی، ژن های شما را تغییر نمی دهد.

DNA یا RNA در واکسن کووید-19 به سلول های بدن ما می گوید که چگونه بخشی از پروتئین میخی موجود بر سطح ویروس کووید-19 را بسازند. این مرحله برای ایجاد واکنش در سیستم ایمنی بدن ما لازم است. سیستم ایمنی سپس آنتی بادی ها (پادتن هایی) می سازد و چنانچه در آینده در معرض ابتلا به ویروس قرار گیریم، سلول های ایمنی را برای مبارزه با ویروس کووید-19 آماده می کند.

باورهای غلط و حقایق واکسن کووید-19

واکسن‌های فایزر و مدرنا حاوی mRNA (پیام‌رسان RNA) هستند. mRNA هرگز وارد هسته سلولی که DNA ما در آن قرار دارد نمی‌شود، بنابراین نمی‌تواند DNA ما را تغییر دهد. واکسن J&J یک واکسن آدنووایروس است که حاوی DNA است. یک واکسن آدنووایروس از ویروسی استفاده می‌کند که تغییر کرده است و نمی‌تواند ما را بیمار کند و تکثیر شود. DNA موجود در واکسن نمی‌تواند با DNA ما (یا کروموزوم‌ها) ترکیب شود زیرا واکسن آنزیمی (به نام اینتگرز) که DNA را به یکدیگر متصل می‌کند، ندارد.

باور غلط #6: واکسن‌ها حاوی ریزتراشه‌هایی هستند که از آن برای ردیابی جابجایی‌های من استفاده می‌شود.

حقایق: هیچ ریزتراشه یا وسیله ردیابی در واکسن‌های کووید-19 وجود ندارد.

سوزنی که برای تزریق واکسن کووید-19 از آن استفاده می‌شود حتی از کوچکترین ریزتراشه نیز بسیار کوچکتر است. این باور غلط در رسانه‌های اجتماعی شروع شد و ادعا می‌کند که بنیانگذار مایکروسافت، بیل گیتس، می‌خواهد با کاشت ریزتراشه در افراد آنها را ردیابی کند. بنیاد بیل و ملیندا گیتس در این باره اعلام کردند که این ادعا **نادرست** است. مانند بسیاری از باورهای غلط آنلاین، توقف انتشار این داستان دشوار است، حتی با وجود اینکه بارها و بارها کذب بودن آن نشان داده شده است.

باور غلط #7: پس از دریافت واکسن سوزن در بازویتان باقی می‌ماند.

حقایق: پس از دریافت واکسن، سوزن در بازویتان باقی نمی‌ماند. سوزن «ناپدید می‌شود» زیرا پس از تزریق به داخل سرنگ یا محفظه ایمنی کشیده می‌شود.

ممکن است ویدئویی را دیده باشید که در آن به نظر می‌رسد پس از دریافت واکسن، سوزن داخل بازوی فرد باقی می‌ماند. آنچه در واقع می‌بینید نحوه کار یک سوزن جمع‌شدنی است. **سرنگ‌های با سوزن جمع‌شدنی** پس از تزریق واکسن، با کشیدن سوزن به داخل پیستون سرنگ یا داخل محفظه ایمنی کنار سرنگ کار می‌کنند. کارکنان بهداشت و درمان برای جلوگیری از برخورد سوزن با خود از این نوع سرنگ‌ها استفاده می‌کنند.

سوزن استفاده شده در واکسن‌های کووید-19 بسیار نازک است و مقدار واکسن نیز بسیار ناچیز است. چونکه هم سوزن ریز است و هم مقدار دوز دریافتی بسیار ناچیز است، ممکن است شما ورود سوزن یا واکسن به بازویتان را احساس نکنید. قبل از دریافت واکسن، شما می‌توانید مایعی شفاف را داخل پیستون و در انتهای سوزن ببینید. پس از دریافت واکسن، خواهید دید که دیگر مایعی باقی نمانده و سوزن داخل پیستون (یا محفظه ایمنی) قرار دارد.

باور غلط #8: «تست آهن‌ربا» اثباتی است بر اینکه پس از دریافت واکسن، ریزتراشه یا سوزن در بازویتان باقی می‌ماند.

حقایق: این فقط یک ترفند است که هدف آن فریب دادن شماست.

ویدئوهایی در رسانه‌های اجتماعی وجود دارد که نشان می‌دهد آهن‌ربایی در محل تزریق واکسن، به بازوی افراد چسبیده‌اند. با این کار آنها تلاش می‌کنند ثابت کنند که واکسن‌ها حاوی ریزتراشه هستند یا اینکه سوزن در بدن جا مانده است. این فقط یک حقه است.

به سادگی می‌توان آهن‌رباهایی ساخت که با نوارچسب یا پماد به پوست می‌چسبند. حتی فشار دادن محکم یک آهن‌ربا یا سکه به پوست باعث می‌شود به پوست بچسبند. علاوه بر این، میزان فلز مورد نیاز برای جذب آهن‌ربا بیشتر از آن است که در سوزن مورد استفاده برای تزریق واکسن کووید-19 جای گیرد.

باورهای غلط و حقایق واکسن کووید-19

باور غلط #9: نمی توان به افرادی که این واکسن ها را ساخته اند اعتماد کرد. «بیگ فارما» (صنعت داروسازی در آمریکا) فقط به دنبال کسب درآمد است و به پزشکان پول می دهد تا بگویند محصولات آنها ایمن است.

حقایق: روند توسعه این واکسن ها شفاف بوده است. نسبت به گذشته، اطلاعات و داده های بیشتری در اختیار دانشمندان مستقل و عموم افراد قرار دارد.

با آنکه نمونه های وحشتناکی از شرکت های دارویی هستند که سود خود را بر ایمنی مقدم می دانند، توسعه این واکسن ها در انتظار عمومی انجام شده است. بررسی های ایمنی و اثربخشی (اصطلاحی که به معنای تاثیر واکسن ها استفاده می شود) واکسن برای مطالعه عموم منتشر شده اند.

افرادی که این تحقیق را بررسی می کنند شامل مدیران پزشکی محیط های گوناگونی از سراسر کشور هستند. آنها طیف وسیعی از گروه های پزشکی، از جمله عده ای را که شدیداً با نژادپرستی پزشکی مبارزه کرده اند، نمایندگی می کنند. این افراد برای این کار پولی دریافت نمی کنند و برای تصدیق کیفیت تحقیق و اطمینان از اینکه عدالت در طول فرآیند رعایت می شود، در این کار دخیل شده اند. برای دسترسی به فهرست نام بررسی کنندگان و سازمان هایی که این افراد در آنها مشغول به کارند به [تارنما](#) کمیسیون مشاوره در مورد روش های مصون سازی (ACIP) مراجعه کنید. با جستجوی نام این افراد در اینترنت می توانید اطلاعات بیشتری درباره آنها به دست آورید. شما همچنین می توانید برخی از جلسات ACIP را بصورت آنلاین تماشا کنید.

باور غلط شماره 10: جوامع سیاه پوست و لاتین برای دریافت واکسن نشان شده اند، زیرا هیچ مدرک واقعی برای ایمن بودن آن وجود ندارد.

حقایق: جوامع سیاه پوست و لاتین نشان نشده اند. اما آنها تشویق می شوند که واکسن را دریافت کنند زیرا سطح عفونت، بستری شدن در بیمارستان و مرگ ناشی از کووید-19 آنها بالاتر است.

این نگرانی قابل درک است. در گذشته به رنگین پوستان دروغ گفته میشد یا آنان را مجبور می کردند به شیوه های غیر اخلاقی تحت آزمایش داروها یا رویه های پزشکی قرار گیرند و سلامت خود را در معرض خطر قرار دهند.

واکسن هایی که در ایالات متحده موجود هستند، بر روی جمعیت های مختلف آزمایش شده است. تلاش هایی صورت گرفت تا داوطلبان سیاه پوست و لاتین در اعدادی که بازتابی از جمعیت مورد آزمایش هستند، گنجانده شوند. این کار جهت اطمینان از ایمنی و اثربخش بودن واکسن ها در آن گروه ها انجام شد. همچنین این کار برای پیشگیری از اینکه این گروه ها قربانی غفلت پزشکی یا نژادپرستی شوند، صورت گرفت.

پزشکان و برنامه های بهداشت عمومی سخت کار می کنند تا اطمینان یابند که جوامع سیاه پوست و لاتین به واکسن های کووید-19 دسترسی برابر دارند. ساکنان سیاه پوست و لاتین، به همراه بومیان آمریکایی و بومیان هاوایی، دارای بیشترین آمار ابتلا، بستری شدن در بیمارستان و مرگ ناشی از کووید-19 هستند. به همین دلیل، ممکن است تابلوهای تبلیغاتی را ببینید یا تبلیغاتی را بشنوید که این جوامع را به انجام واکسیناسیون تشویق می کند.

شهرستان لس آنجلس خواهان آن است که چنین جوامعی که بیشترین ضربه را خورده اند، از این فرصت برخوردار باشند تا در اسرع وقت واکسینه شوند. احتمال خطر برای سیاه پوستان و بومیان آمریکای لاتین ساکن در لس آنجلس، بالاست. لطفاً آنچه را که می توانید از منابع موثق درباره واکسن ها مطالعه کنید. با افراد مطلع که به آنها اعتماد دارید - پزشکان، یک معلم علوم یا داروساز - صحبت کنید و در مورد پرسش ها و نگرانی های خود از آنان سؤال کنید. سوالات شما مهم و شایسته پاسخی توسط افراد مطلع و قابل اطمینان هستند.

باورهای غلط و حقایق واکسن کووید-19

باور غلط #11: اگر قبلاً به کووید-19 مبتلا شده باشم به واکسن نیاز ندارم.

حقایق: پزشکان و دانشمندان توصیه می‌کنند که همه واکسن‌های کووید-19 خود را بروز نگاه دارند، حتی افرادی که قبلاً کووید-19 داشته‌اند.

مصونیت طبیعی محافظتی است که پس از ابتلا به کووید-19 دریافت می‌کنید. این محافظت ممکن است دوام نیاورد و ممکن است دوباره به کووید-19 مبتلا شوید. واکسیناسیون، از جمله دوزهای تقویتی در زمان مقرر، ایمنی شما را برای محافظت بهتر و طولانی‌تر در برابر کووید-19 ایجاد می‌کنند. واکسیناسیون خطر عفونت مجدد را کاهش می‌دهد. اگر دوباره آلوده شوید، خطر بیماری شدید، بستری شدن در بیمارستان و مرگ ناشی از کووید-19 را کاهش می‌دهد.

باور غلط #12: واکسن‌های کووید-19 حاوی سلول‌های جنینی سقط شده هستند. من موافق سقط جنین نیستم. انجام واکسیناسیون کار صحیحی نیست زیرا واکسن‌ها حاوی سلول‌های جنینی سقط شده هستند.

حقایق: هیچ کدام از واکسن‌های دارای مجوز در ایالات متحده حاوی هیچ‌گونه سلول یا بافت جنینی نیستند.

از رده‌های سلولی جنینی که در آزمایشگاه‌ها از سلول‌های 2 نوبت سقط جنین انجام شده در سال‌های 1973 و 1985 ساخته شدند، در توسعه، آزمایش یا تولید واکسن‌های کووید-19 استفاده شده است. هیچ یک از سلول‌های جنینی مورد استفاده متعلق به سقط‌های جدید یا سقط‌هایی که تنها برای توسعه واکسن انجام شده‌اند نبوده است.

- **Moderna و Pfizer** از هیچ نوع رده سلولی جنینی برای ساخت یا تولید واکسن‌های کووید-19 خود استفاده نکردند. آنها قبل از آزمایش واکسن‌های خود بر روی افراد، از رده‌های سلولی جنینی در آزمایش لابراتوری استفاده کردند.
  - **Johnson & Johnson** برای ساخت و آزمایش واکسن کووید-19 خود، از یک رده سلولی جنینی استفاده کرد. آنها همچنین از آن در تولید واکسن استفاده کردند.
  - **Novaovax** از خط سلولی جنینی برای ساخت یا آزمایش واکسن کووید-19 خود استفاده نکرد.
  - کلیسای کاتولیک استفاده از سلول‌های جنینی را به‌منظور تولید واکسن کووید-19 بررسی کرده است. آنها اظهار کرده‌اند که «دریافت آن دسته از واکسن‌های کووید-19 که در روند تحقیق و تولیدشان از رده‌های سلولی جنین‌های سقط شده استفاده شده، از نظر اخلاقی پذیرفتنی است.»
- اگر این مسئله برای شما نگران‌کننده است، ممکن است بخواهید سند **واکسن کووید-19 و رده‌های سلولی جنینی** را به دقت بررسی کنید تا بتوانید تصمیمی آگاهانه در مورد واکسینه شدن بگیرید.

باور غلط #13: ما از محتوای واکسن‌های کووید-19 اطلاعی نداریم

حقایق: مواد تشکیل‌دهنده واکسن برای هر کسی که بخواهد آن را مشاهده کند، موجود است

مواد تشکیل‌دهنده 4 واکسن موجود در ایالات متحده بر اساس سازنده متفاوت هستند. درباره مواد تشکیل‌دهنده واکسن‌های [Pfizer](#)، [Moderna](#)، [Novavax](#) و [Johnson & Johnson](#) کووید-19 بیشتر بیاموزید.

جدا از مواد ژنتیکی یا پروتئینی که برای تحریک سیستم ایمنی شما استفاده می‌شود، مواد تشکیل‌دهنده آن بسیار رایج هستند. برخی از مواد تشکیل‌دهنده نام‌های شیمیایی علمی دارند، اما اگر آنها را جستجو کنید، متوجه می‌شوید که تقریباً تمام مواد تشکیل‌دهنده واکسن کووید-19 در بسیاری از غذاها یافت می‌شود. آنها بی‌خطر هستند مگر اینکه به هر یک از ترکیبات آلرژی داشته باشید.

باورهای غلط و حقایق واکسن کووید-19

هیچ یک از واکسن های موجود در ایالات متحده حاوی پروتئین های غذایی (مانند تخم مرغ یا محصولات آجیل)، لاتکس، آنتی بیوتیک ها، داروهای دیگر، مواد نگهدارنده (مانند تیمروسال یا جیوه)، یا بافت ها (مانند سلول های جنین سقط شده یا مواد حیوانی) نیست. آنها فاقد هرگونه فلزی مانند آهن، نیکل، کبالت، لیتیوم و آلیاژهای خاکی کمیاب هستند. این واکسن ها همچنین حاوی هیچ محصول ساخته شده ای مانند میکروالکترونیک، الکتروود، نانولوله های کربنی یا نیمه هادی های نانوسیم نیستند.

باور غلط #14: VAERS. سامانه گزارش عوارض جانبی واکسن ها، نشان می دهد که هزاران نفر از جمله کودکان در اثر واکسن کووید-19 جان خود را از دست داده اند.

حقایق: گزارش های VAERS به تنهایی نمی توانند و نباید برای تعیین اینکه آیا واکسن باعث ایجاد یک عارضه نامطلوب شده است یا خیر، استفاده شود. عوارض جانبی جدی پس از واکسیناسیون کووید-19 ممکن است رخ دهد اما نادر است. هیچ مورد مرگ تایید شده ای در کودکان ناشی از واکسن کووید-19 وجود ندارد. در مقابل، تا 1 آگوست 2022، بیش از 1700 کودک بر اثر عفونت کووید-19 جان خود را از دست داده اند.

در داده های موجود در دسترس عموم VAERS، راجع به تعداد جان باختگان گزارش شده، سردرگمی وجود داشته است. مردم گزارشات تعداد مرگ و میر VAERS را به اشتباه مرگ در اثر واکسن ها تعبیر کرده اند. این صحیح نیست. VAERS همه گزارشات مربوط به رویدادهای نامطلوب سلامتی در پی انجام واکسیناسیون را می پذیرد. هر شخصی، از جمله عموم افراد می توانند به [VAERS گزارش](#) ارسال کنند. برخی گزارشات ارسالی به VAERS واکنش های واقعی واکسیناسیون را بازنمایی می کنند. برخی دیگر، رویدادهای تصادفی نامطلوب سلامتی هستند و به واکسیناسیون مربوط نمی شوند. به عنوان مثال، اگر فردی چند روز پس از واکسینه شدن در یک تصادف جان بدهد، ممکن است به VAERS گزارش شود. در VAERS، این مرگ به یک رویداد مربوط به واکسن شباهت دارد زیرا به فاصله کوتاهی پس از اینکه فرد واکسینه شد رخ داده است؛ حتی اگر هیچ ارتباطی با واکسن نداشته باشد. برخی گزارشات ممکن است حاوی اطلاعات ناقص، نادرست، تصادفی، غیر قابل تأیید یا حتی ساختگی باشند.

برای آشنایی بیشتر با محدودیت داده های VAERS، از [صفحه تارنمای VAERS CDC](#) دیدن کنید یا ویدئوی [VAERS و ایمنی واکسن: چگونه کار می کند](#) را ببینید.

برای اطلاعات بیشتر در خصوص ایمنی واکسن از صفحه تارنمای «ایمنی واکسن های کووید-19» CDC دیدن نمایید.

منابع تکمیلی

برای سایر شکنندگان باور غلط مراجعه کنید به:

- مرکز کنترل و پیشگیری از بیماری ها (CDC): [باورهای غلط و حقایق مربوط به واکسن های کووید-19](#)
- بیمارستان کودکان فیلادلفیا: [COVIDVaccineAnswers.org](#)
- Johns Hopkins [واکسن های کووید-19: باور غلط در قیاس با حقیقت](#)
- [FactCheck.org](#): [تصورات غلط کووید-19](#)

برای راهنمایی در مورد چگونگی بررسی اطلاعات نادرست از [UCSF Evaluating Health Information](#) دیدن کنید.